

(המשך מעמוד 15)

את שני בניו - בני 11 וחצי ו-13 - והרבה הרבה חברים, לדבריו.

במשך שש שנים ניצח על "המקהלה הפילהרמונית של תל-אביב", עד שעזב בגלל הילוקי-דיעות ומקצועיים. אז הקים את "המקהלה הקאמרית של תל-אביב" והמשיך להתעסק בפסטיבל, שגם הוא בן פסטיבליו.

לפני חודשים אחדים הכיר את יעל, בחורה יפהפיה, דיילת ב"אל-על". השניים התאהבו ונישאו בתוך זמן קצר.

החתונה שלהם, שנערכה ב"חמאס" ביפו, הייתה אירוע מוסיקלי בפני עצמו. "המקהלה הקאמרית" הופיעה בפני קהל המוזמנים ובפני החתונה כולה, וביצעה בהופעת-בכורה עולמית מדרגיגלים מהמאה ה-16.

בארון קטן בכניסה לסלון, מעל סיפרי מוסיקה וספרים אחרים, מונחים מקלות-המנצח שלו. הוא היה קצת משועשע כשסיפר לי איך בחרים המנצחים את המקלות האלה. יש מקלות מכל הסוגים, מעץ ומפלסטיק. יש מקלות שונים המתאימים לסוגי מוסיקה שונים.

הוא אמר, למשל, שמקל קל-מישקל מתאים יותר למוסיקה של מוצארט, לעומת מקלות כבדים יותר המתאימים למוסיקה כבדה. מנצחים הבאים לבחור מקלות-מנצח יכולים לעמוד זמן רב ליד הדוכן, כשהם משחקים עם המקל, מנופפים אותו באוויר, בוחנים את מישקלו ואורכו, מודדים אותו מכל הכיוונים, ורק אז מחליטים איזה לקנות.

בנסיעתו הקרובה לחו"ל הוא עומד לרכוש כמה וכמה מקלות כאלה. "ולמה? - הרי אין שום סיבה שהם ישבו, הם הרי פוגעים רק באוויר". מסתבר שהמקלות נוטים להישבר, כי בשעת הקונצרט קורה

למלא אולם גדול למוסיקה תזמורתית. לפני שנה היו 30 מופעים, והיתה הפתעה גמורה שקהל מילא את כל האולמות בכל הקונצרטים האלה. זה נתן רחיפה לפסטיבל הנוכחי. הפעם העונתו יותר.

מה זאת אומרת?
זה פסטיבל בינלאומי. נשלחתי לחו"ל לאסוף מקהלות, ומצאתי כמה דברים יפים מאוד. לצד המקהלות המובילות הישראליות יש השנה הרבה מקהלות מחו"ל. ועד כמה שידוע לי אין בכל העולם פסטיבל בהיקף כזה.

זה פסטיבל גדול, המרכז מקהלות רבות מחו"ל ברמה גבוהה להמישה ימים של קונצרטים. **האם הוא מעורר התעניינות עולמית?**

אני מקבל מיכתבים מכל העולם מגורמים שרוצים להופיע בפסטיבל, וכבר נרשמים לפסטיבלים של 1989 ו-1990.

אבל זהה הוא מקומי בלבד.
בעיקר מקומי. זה מופנה לקהל ישראלי.

איזה מודעות יש לקונצרטים וקאליים בקהל הישראלי?

זה דבר שמתפתח. זה פסטיבל לא מעונב ולא מכופתר. וקונצרטים לא מכבידים על השומע. הם גם קצרים יחסית ומתבצעים באולמות מאוד מיוחדים, שחלקם מתפקדים כמועדוני-לילה במשך השנה. הפסטיבל הוא חופשי, אין צורך להתלבש, והמופעים מתוכננים כך שכל אחד יכול למצוא בהם עניין. יש שם כל סוגי המוסיקה.

ומי הקהל שבא לפסטיבל הזה?
זה קהל יפה, עדי כמה שראיתי בשנה שעברה.

גילים מסויימים?
כל טווח הגילים, אולם זהו בעיקר קהל צעיר יחסית. קהל מתרבת. לא קהל שצועק ברחובות.

אפשר להגדיר אותו בקהל של צפון-תל-אביב?

קהל שידוע להתנהג בקונצרטים. רבים מהם הם יושבי מדרגות הביכל-הרחבות. יש אווירה מאוד טובה ברחובות של יפו בזמן הפסטיבל. **ואתה מנחה את כל האירועים?**

שני (שני מימין בשורה הראשונה) במקהלה המורמונית. אוני שר כשאוני צריך להדגים, לא כומר

והם פוגעים בדוכן-המנצח, ובגלל עדינותם הרבה הם נשברים.

אתה אחראי לפסטיבל הזה?

את הרעיון העלה שלמה ("צייץ") להט. לא אני. זה היה לפני שנתיים, בתקופה שהתחלנו לעבוד על הפסטיבל הראשון. פנו אלי וביקשו שאנסה לארגן אותו, והאמת היא שלא ידעתי למה אני נכנס.

היית מנוי בשביקשו ממך?

הייתי אז מנצח המקהלה הפילהרמונית, והיו לי עוד עיסוקים, אבל לקבל דבר כזה ליד זו אחריות עצומה.

זה אתגר?

ענק. ולא היה גם הרבה זמן ולקחנו, לכן, מות או יותר מה שהיה. כפסטיבל הראשון לפני שנה היו מקהלות ישראליות שתי מקהלות מחו"ל. אבל ההצלחה האירורה של הפסטיבל היה הקהל.

מדוע?

הקהל, בדרך-כלל, מעדיף מוסיקה תזמורתית על מוסיקה ווקלית. קשה יותר למלא אולם לקונצרט ווקאלי, גם אם זה אולם מאשר

מה שיש בו. אני מעוניין בשילוב ולא בביטול. **קשה יותר לשיר במקהלה מאשר להיות זמר סולן?**

לא. מבחינה מנטלית קשה יותר להיות סולן. אבל במקהלה צריך כל הזמן להיות בטוח שאתה באמת משתלב, ולחשוב כל הזמן מה אתה תורם בכל רגע מסוים נתון. האחריות של כל אחד היא בעצם טוטאלית.

כמה זמרים יש במקהלה שלך?

24 זמרים.

ישראלים?

כן.

איפה אספת אותם?

חלקם זמרים שעברתי איתם בעבר, וחלקם הגיעו בעיקבות מודעות ובהיגיון. רובם חברי צעירים. בחלקם אני משתמש כסולנים. כולם בעלי השכלה מוסיקאלית.

האם זמר במקהלה הוא זמר שלא הצליח בדרך אחרת?

אני לא מניח שמי שרוצה להיות סולן, אני מתכוון שמאוד רוצה, יבוא לשיר במקהלה, גם אם לא הצליח כסולן.

יש כאלה שמתחילים דרכם בשיר רה הולכים לכיוון של מקהלה?

אני לא חושב. אבל לפני שנה הקמנו פה בארץ בית-ספר לזמרי-מקהלה. הקמתי אותו ביחד עם אבנר איתי וסטנלי ספרבר, בשיתוף עם מייסדי החינוך ועיריית תל-אביב. שם אנתנו מחנכים זמרים מבוגרים להיות זמרי-מקהלה.

ובסדרה-לך נראה שזה מצליח. שם אנתנו מלמדים אותם דברים שכל זמר צריך לדעת - פיתוח-קול, קריאת תווים, היגוי, ומעבר לזה מושג הרגש על שירת מקהלה.

יש בארץ בעיית שהפירמידה לא בנויה נכון. חינוך מוסיקאלי צריך להתחיל מלמטה, מילדות. בין מקהלות הילדים למקהלות הבוגרים יש חלל ריק. החינוך המוסיקאלי בארץ הוא במצב מאוד קשה. יש משהו מתסכל בדגש שמושם על נושא השירה בארץ. מורה למוסיקה בבית ספר צריך להילחם על כל שעה שהוא מלמד.

ואיך זה בחו"ל?

בתרבות הקאטולית, הנוצרית, יש ילדים ששרים במקהלות בכנסיות. יש אצלי זמר במקהלה, למשל, שהוא עולה חרד מפולין והוא שר מגיל 10 במקהלות. כל חיי. הניסיון והתרבות שהוא מביא איתו שווה יותר מ-1000 שיעורי פיתוח-קול.

אפשר לחנך ילדים לכיוון הזה?
בודאי. אם אנתנו ספקי כנרים, מדוע שלא נהיה ספקי זמרים? זה רק עניין של רגש.

פה גם הכמות הופכת לאיכות. על זמרים כמעט ולא שומעים. לא מלמדים ילדים פיתוח-קול. ולכן חסרים גם מורים לפיתוח-קול. יש תזווה קטנה בשנים האחרונות, אבל אני מאוד מסופק לגבי העתיד.

אתה רואה אמא פולניה שהחלום שלה הוא שהילד שלה יהיה זמר מקהלה?

זה נכון, זו כפירוש הבעיה של שירת-מקהלה. ותוסיפי לזה את כל הבעיות האחרות שישנן, כמו צעקות. הרבה אנשי-מיקצוע טוענים שהצעקות והצרחנות של הילדים הורסים את הקול וזה נכון. או למה צורחים? כי לא יודעים להקשיב.

החינוך צריך להיות של הקשבה, ואו לא יצטרכו להרים את הקול. אין תרבות של הקשבה. מפה זה מתחיל.

איך הגעת לזה?

למירתי להקשיב כשהייתי ילד.

בקיבוץ?

הייתי קצת חריג בעניין הזה. קיבולי השכלה מוסיקאלית בבית. כשהייתי ילד, אבא שלי היה לוקח אותי לקונצרטים בתל-אביב. אני זוכר שהיינו נוסעים באוטובוסים או בסרמפים. עד גיל 8 ישנתי ביותר אופרות מאשר אנשים בוגרים. הסרטים שהייתי הולך אליהם היו סירטי-חולצו. הייתי נכנס לקולנוע כ-10 בבוקר ויוצא כ-4

"אני לא מכיר את מוסיקאי מיקצועי אחד שיכול לחיות בקיבוץ"

אחרי-הצהריים, אחרי שראיתי את הסרט ארבע או חמש פעמים באותו היום.

היית ילד שונה?

במובן הזה, כן.

בקיבוץ זה דבר מאוד קשה ומפריע?

כשלבנים מסויימים זה הפריע לי. לא הייתי ילד רחוק, אבל הציקו לי בעניין הזה.

היית מוקצה?

לא כדור. לא השתלכתי חברתית בתקופה הזאת של ילדות ונעורים בקבוצה. והקבוצה בקיבוץ היא דבר מאוד חשוב. לא הייתי ספורטאי מצטיין ולא מרדך בתנועה. הייתי די שקוע במוסיקה.

כי זה מה שרצית?

כן. לא הייתה בעיניי הוה שום כפייה.

בעצם קיבוצניק צריך הרבה מאוד כוח לעמוד על שלו כדי להיות אחר.

נכון ובאמת די סבלתי. וגם בגיל יותר מאוחר היו לי מאבקים.

"כששמעתי את המקהלה של המורמונים, הרגשתי כאילו מתגלה לי חיון הייתי מוכה בהלם"

אתה מתכוון אחרי הצבא?

כן. עד גיל 18 ניגנתי בצ'לו. שרתי גם במקהלה של בית-הספר. אחר-כך הייתה הפסקה מוסיקאלית בתקופה שהייתי בצבא. הייתי קצין בחיל-האוויר, ואז, כשהשתחררתי, חשבתי שגמרתי עם המוסיקה. אחרי מילחמת יום-כיפור גמלה בי ההחלטה להתמסר למוסיקה והיה ברור שלא לצ'לו, כי הקאריירה הו נקטעה. לנגן על כלי כזה צריך להתאמן כל יום במשך כמה שעות, ואני עשיתי הפסקה של ארבע שנים. לכן הלכתי ללמוד לימודי מוסיקה מסודרים בתל-אביב.

תוך כדי מאבק עם הקיבוץ?

לא, המאבקים התחילו אחר-כך. המשכתי לנגן בצ'לו, ואז הייתה פנייה אל הקיבוץ לשחרר אותי ליומיים, כדי לנגן בתזמורת הקאמרית הקיבוצית וזה הובא לשיחה בקיבוץ, והיה מאבק לא נעים. זה לא היה מתוך רוע, אבל לא הבינו או שקאריירה מוסיקאלית דורשת התמסרות טוטאלית.

כשסיימתי את הלימודים בתל-אביב, רציתי להמשיך בירושלים ושוב הייתי צריך להילחם. אחרי שהדברים באו, הקיבוץ כבר תמך.

אחר-כך נסעתי ללמוד בארצות-הברית, וזו הייתה אחת התקופות המאושרות בחיי, כשהייתי אצל המורמונים.

איך הגעת דווקא למורמונים?

די במיקרה, רק כשסיימתי את הלימודים שלי, הבנתי שאני הולך לכיוון של ניצוח ווקאלי. כל חיי רציתי להיות מנצח. כילד הייתי מנצח מול הראי במשך שעות בבית של ההורים. ואז נסחפתי לעניין של המקהלה. יום אחד שמעתי מקהלה מופלאה של סטודנטים מורמונים. זה היה כמו התגלות. הייתי מוכה בהלם, ודי מהר יצרתי קשר עם המנצח שלהם. כתבתי לו, סיפרתי לו על עצמי, שלחתי המלצות, והוא קיבל אותי להיות תלמיד, עוזר וזמר באותה מקהלה.

הגעתי לשם, פעם ראשונה שיצאתי לחו"ל, הייתי בן 30. הייתי בהלם גמור כל התקופה הזאת ושם השתלכתי יפה בין המורמונים עצמם. פשוט חייתי בתוכם ושרתי במקהלת המורמונים הגדולה ולמדתי המון.

זה נחשב למקום-לימודים טוב במיקצוע?

כנראה של מקהלות זה ממש השיא. זאת אוניברסיטה שיש בה 9 מקהלות. יש 28 אלף סטודנטים בכל האוניברסיטה, ואין שם אחד שלא יודע לקרוא תווים. במחלקה לזימרה יש יותר מורים מאשר מיספר התלמידים בארבע שנים באקדמיה בתל-אביב. חורתי משם עם ראש מנופה.

מדוע בעצם חזרת?

הסתיימה תקופת הלימודים שלי. יכולתי לל-מוד עוד, אבל הרגשתי שמציתי את הלימודים.

מדוע לא נשארת לעבוד באמריקה?

ריקה?

מבחינתם הם רצו שאמשיך ושקבל את אחת המקהלות. אבל להיות מנצח-מקהלה אינו כמו מנצח-תזמורת, שהוא נע וגר בעולם. מנצח מקהלה צריך לשבת במקום אחד כמה שנים. כי קשה להעביר את השפה ואת המנטליות. פה השפה מאוד קריטית, ולכן מנצחי-מקהלות בעולם לא נודדים. כדי להגיע לרמה טובה, דרושות הרבה שנים של עבודה עם מקהלה. והיה חשוב לי לעבוד בארץ.

חזרת לקיבוץ?

חזרתי לקיבוץ. זה היה ב-1981. ומהר מאוד הגיעה הצעה לעבוד עם המקהלה הפילהרמונית של תל-אביב.